

УДК 374.7:37.091.3:005.336.2

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5\(47\)-3790-3803](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5(47)-3790-3803)

Кравченко Олена Іванівна доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки, Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м.Київ, виконавчий директор ГС «Українська асоціація освіти дорослих», м.Київ, <http://orcid.org/0000-0002-7955-3542>

СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ АНДРАГОГА В СИСТЕМІ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ: ГЛОБАЛЬНИЙ ТА ЛОКАЛЬНИЙ КОНТЕКСТИ

Анотація. У статті досліджено процес становлення професійної компетентності андрагога в системі неформальної освіти в глобальному та локальному контекстах. Актуальність дослідження зумовлена викликами сьогодення, зокрема потребою в ефективному навчанні дорослих, євроінтеграцією української освітньої системи та необхідністю забезпечення стійкості громад. Доведено, що підготовка андрагогів еволюціонувала від теоретично-педагогічної до міждисциплінарної моделі, яка інтегрує андрагогіку, психологію, коучинг, проєктний менеджмент та цифрові технології. З'ясовано, що викладач у системі неформальної освіти виконує різні ролі — від фасилітатора і наставника до лідера та експерта. Проаналізовано наукові підходи до визначення сутності професійної компетентності андрагога, а також сучасні міжнародні та вітчизняні практики її формування. Окреслено роль міжнародних організацій у формуванні стандартів підготовки андрагогів та підкреслено значення адаптації світового досвіду до національного контексту.

Досліджено сучасний стан підготовки андрагогів в Україні, який характеризується поєднанням формальної, неформальної освіти та самоосвіти. Встановлено, що неформальний сектор є ключовим драйвером інновацій, однак система підготовки андрагогів залишається фрагментарною, недостатньо узгодженою з потребами ринку праці та залежною від грантового фінансування. Виявлено основні бар'єри розвитку, зокрема відсутність єдиного професійного стандарту, слабку систему визнання результатів неформального навчання та недостатню інституційну спроможність на локальному рівні.

На основі результатів емпіричного дослідження визначено, що становлення професійної компетентності андрагога відбувається переважно

через самоосвіту, участь у тренінгах, онлайн-курсах та обмін досвідом. Обґрунтовано необхідність комплексного підходу до розвитку системи підготовки андрагогів, який передбачає нормативне врегулювання, посилення ролі громадських організацій, інтеграцію формальної та неформальної освіти, а також гармонізацію освітніх програм із потребами громад і ринку праці.

Ключові слова: андрагог, професійна компетентність, неформальна освіта, освіта дорослих, андрагогіка.

Kravchenko Olena Ivanivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Leading Researcher of the Andragogy Department, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Executive Director of the Public Union "Ukrainian Adult Education Association", Kyiv, <http://orcid.org/0000-0002-7955-3542>

THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF AN ANDRAGOGUE IN NON-FORMAL EDUCATION: GLOBAL AND LOCAL CONTEXTS

Abstract. The article examines the development of the professional competence of an andragogue within the system of non-formal education in both global and local contexts. The relevance of the study is driven by contemporary challenges, particularly the need for effective adult learning, the European integration of the Ukrainian educational system, and the necessity of ensuring community resilience. It is demonstrated that the training of andragogues has evolved from a theoretical-pedagogical model into an interdisciplinary one that integrates andragogy, psychology, coaching, project management, and digital technologies. It is established that an educator in the system of non-formal education performs various roles, ranging from facilitator and mentor to leader and expert. The article analyzes scientific approaches to defining the essence of an andragogue's professional competence, as well as modern international and domestic practices for its formation. The role of international organizations in shaping standards for the training of andragogues is outlined, and the importance of adapting global experience to the national context is emphasized.

The current state of the training of andragogues in Ukraine, which is characterized by a combination of formal, non-formal, and self-directed education, is investigated. It is established that the non-formal sector is a key driver of innovation; however, the system of training andragogues remains fragmented, insufficiently aligned with labor market needs, and dependent on

grant funding. The main barriers to development are identified, including the lack of a unified professional standard, a weak system for recognizing non-formal learning outcomes, and insufficient institutional capacity at the local level.

Based on the results of the empirical study, it is determined that the development of an andragogue's professional competence occurs primarily through self-directed education, participation in training sessions and online courses, and the exchange of experience. The need for a comprehensive approach to the development of the andragogue training system is substantiated, which involves regulatory frameworks, strengthening the role of non-governmental organizations, integrating formal and non-formal education, as well as harmonizing educational programs with the needs of communities and the labor market.

Keywords: andragogue, professional competence, non-formal education, adult education, andragogy.

Постановка проблеми. В умовах викликів сьогодення розвиток неформальної освіти стає надзвичайно актуальним, оскільки доросле населення прагне бути реалізованим і корисним незалежно від віку. Неформальна освіта набуває особливої актуальності у зв'язку з тим, що надає можливість отримати необхідні компетентності дорослим за короткий час. Потреби населення з безперервної освіти зумовлюють підготовку фахівців, здатних працювати з дорослими слухачами, адаптувати методики та підтримувати розвиток професійних навичок протягом життя. Участь України у створенні єдиного ринку праці вищої кваліфікації підсилюють потребу у формуванні андрагогічної компетентності педагогів, які не тільки передаватимуть знання й допомагатимуть розкрити потенціал тих, хто навчається, різного віку. Багато ініціатив у сфері освіти дорослих реалізуються за рахунок грантів і міжнародної технічної допомоги. Відсутність стабільного державного або місцевого фінансування ускладнює довгострокове впровадження і масштабування кращих практик освіти дорослих.

У багатьох випадках програми підготовки андрагогів слабо пов'язані з реальними потребами роботодавців і територіальних громад, що знижує практичну цінність навчання і гальмує запозичення прикладних міжнародних рішень. Проблема полягає не стільки у відсутності доступу до кращих світових практик, скільки в обмеженій здатності системи їх адаптувати та інтегрувати до реалій України. Подолання цих бар'єрів потребує комплексного підходу: від нормативного врегулювання і професіоналізації андрагогів — до розвитку культури навчання дорослих і посилення ролі громад в управлінні цим процесом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підготовки андрагогів розглядають О.Аніщенко, О.Баніт, О.Дубасенюк, Т.Котирло, Л.Лук'янова, О.Мельниченко, І.Радомський, А.Самко та ін.

У праці О.Дубасенюк «Сучасні моделі професійної підготовки педагогів-андрагогів» досліджуються сучасні моделі підготовки фахівців для сфери освіти дорослих, акцентується увага на необхідності переходу до гнучких, практико-орієнтованих підходів у навчанні андрагогів з урахуванням євроінтеграційних процесів та вимог сучасного суспільства [3].

Л.Лук'янова аналізує досвід Польщі у сфері підготовки персоналу для роботи з дорослими та розглядає можливості його імплементації в Україні. Роботи фокусуються на розробці систем сертифікації та адаптації європейських стандартів підготовки фахівців до українських реалій [4; 5]. Дослідження О.Аніщенко містить структуровані рекомендації щодо формування та розвитку професійних компетентностей фахівців, які працюють з дорослими. Особлива увага приділяється інтеграції компетентнісного підходу до навчальних програм для забезпечення високої якості освітніх послуг [1].

Б.Буйскол та ін. (Buiskool et al.) визначають еталонну рамку ключових компетентностей професіоналів у сфері освіти дорослих, включаючи здатність працювати з різними цільовими групами та керувати освітніми процесами [6]. Н.Іоанну (N.Ioannou) здійснила огляд сучасних тенденцій професійного розвитку андрагогів у Європі, де наголошується на потребі в безперервному навчанні (lifelong learning) самих викладачів та застосуванні інноваційних технологій [7]. М.Патрісіо та А.Осоріо (M.Patricio, A.Osório) досліджують компетенції, необхідні для роботи з людьми старшого віку. Розглядаються специфічні підходи до навчання літніх людей, що вимагають від андрагога не лише педагогічних, а й психологічних та комунікативних навичок (зокрема, в контексті університетів третього віку) [9]. Звіт OECD (2025) «Trends in Adult Learning»: окреслює глобальні тренди в освіті дорослих, підкреслюючи важливість адаптації до змін на ринку праці, необхідність підтримки вразливих груп населення та розвиток цифрових навичок [10]. Представлений масив наукових джерел демонструє зміщення акцентів від суто теоретичного осмислення ролі андрагога до практичного застосування компетентнісного підходу.

Мета статті дослідити процес становлення професійної компетентності андрагога в системі неформальної освіти у глобальному та локальному контексті.

Виклад основного матеріалу. Особливості неформальної освіти як майданчика для професійного зростання полягає в її гнучкості, практичній спрямованості та орієнтації на реальні потреби дорослої людини. Тому

неформальна освіта істотно відрізняється від формальної освіти як за змістом, так і за механізмами організації навчання. Зокрема неформальна освіта забезпечує високу адаптивність до змін, що особливо актуально в умовах військового часу. На відміну від формальної освіти неформальні освітні заклади швидко реагують на виклики ринку праці, технологічні зміни та запити суспільства. Неформальна освіта зосереджується не стільки на теоретичних знаннях, скільки на розвитку конкретних компетентностей, які можна одразу застосувати в професійній діяльності, що робить її ефективним інструментом підвищення кваліфікації та перекваліфікації.

Підготовка андрагогів у різних країнах і в різні часи має певні особливості. Становлення професійної компетентності андрагогів (фахівців з освіти дорослих) дійсно суттєво відрізняється залежно від країни, історичного періоду та освітніх традицій, що зумовлені соціально-економічними умовами, роллю держави в освіті та рівнем розвитку самої галузі освіти дорослих. Відомо, що становлення андрагогіки як окремої галузі пов'язують із працями Малькольм Ноулз, який у XX столітті обґрунтував принципи навчання дорослих. Проте, процес підготовки андрагогів не був остаточно інституалізований і професійні компетентності не були визначені окремо.

У сучасному глобалізованому світі неформальна освіта дорослих є фундаментальним компонентом концепції навчання впродовж життя (Lifelong Learning). Міжнародні організації, такі як ЮНЕСКО, ОЕСР та Європейський Союз, визначають андрагога як ключового агента соціальних, економічних та освітніх трансформацій.

Становлення професійної компетентності андрагога на глобальному рівні вимагає інтеграції передового світового досвіду, дотримання міжнародних стандартів якості та реагування на глобальні виклики (цифрову трансформацію, міграційні кризи та сталий розвиток).

У глобальному вимірі розвиток компетентностей фахівців з навчання дорослих спирається на міжнародні документи та стандарти (рекомендації ЮНЕСКО щодо освіти та навчання дорослих; Європейська рамка кваліфікацій (EQF); зелений та цифровий перехід (Twin Transition) тощо. Глобальні компетентності охоплюють ширший спектр навичок, що виходять за межі локальних потреб, а саме: здатність працювати з різними аудиторіями, зокрема з мігрантами, біженцями та вразливими групами населення, забезпечуючи їхню соціальну інтеграцію; володіння сучасними інструментами змішаного та онлайн-навчання для подолання глобального цифрового розриву; інтеграція цілей сталого розвитку в освітні програми; застосування міжнародних методологій для залучення грантів, міжнародних партнерів та інвестицій в освітні екосистеми.

Становлення професійної компетентності андрагога в глобальному вимірі є необхідною умовою для інтеграції національної освітньої системи у світовий простір. Ефективний фахівець не лише застосовує практичні інструменти навчання, а й діє як лідер, що формує прагнення до отримання нових знань у дорослих та сприяє сталому розвитку суспільства.

Л.Лук'янова зазначає, що зазвичай педагогів для дорослих у зарубіжних джерелах називають «тренером дорослих» (adult trainer) або «викладачем дорослих» (adult educator), тоді як у вітчизняній педагогічній літературі переважно йменують андрагогом [5, с.8]

О.Дубасенюк виокремлює такі сучасні моделі професійної підготовки педагогів-андрагогів (компетентнісна, когнітивна, людино-центрована, комунікативна, рефлексивна), які створюють цілісний освітній простір для підвищення її ефективності [3, с.179]

Сучасний стан підготовки андрагогів в Україні характеризується поєднанням формальної освіти, системи підвищення кваліфікації та динамічного розвитку тренінгового сектору. Така багаторівнева модель ще перебуває у стадії становлення, але вже демонструє тенденцію до інституціоналізації та європейської інтеграції.

Останніми роками в українських закладах вищої освіти з'явилися спеціалізовані магістерські програми з андрагогіки, які поєднують теоретичну підготовку (філософія освіти, психологія дорослості) з практичною (тренінги, коучинг, фасилітація, проєктна діяльність), що свідчить про поступовий перехід від фрагментарної до системної професійної підготовки андрагогів. Тривалий час саме система післядипломної освіти була основним каналом підготовки андрагогів. Вона представлена інститутами післядипломної педагогічної освіти, університетськими центрами, галузевими програмами. Такі програми зазвичай мають модульну структуру, орієнтовані на практичні навички навчання дорослих і орієнтуються на сучасні підходи (фасилітація, проєктний менеджмент).

В.Васиньова та В.Володавчик зазначають, що у сучасних умовах розвитку вищої освіти поступово змінюється уявлення про зміст і результати професійної підготовки майбутніх фахівців. Якщо традиційно основний акцент робився на засвоєнні спеціалізованих теоретичних знань і професійно-технічних умінь, необхідних для виконання фахових завдань, то сьогодні дедалі більшої ваги набуває формування універсальних компетентностей [2, с.68].

Л.Лук'янова зазначає, що у закладах вищої освіти педагогічна підготовка андрагогів здійснюється системно, у центрах післядипломної освіти, а освітні програми з розвитку андрагогічних компетентностей поки що не набули поширення» [4, с.15].

Отже, сучасний стан підготовки андрагогів в Україні можна охарактеризувати як перехідний: від домінування курсів підвищення кваліфікації — до розбудови комплексної системи, де поєднуються університетські програми, неформальна освіта та тренінгові практики. Саме неформальний сектор сьогодні виступає основним драйвером інновацій у підготовці фахівців з освіти дорослих.

Громадські організації виступають каталізаторами змін, інтегруючи європейські стандарти та реагуючи на актуальні виклики в суспільстві. Відомо, що громадські організації активно долучаються до створення та оновлення рамки компетенцій (зокрема, професійного стандарту «Андрагог»), що дозволяє чітко структурувати необхідні знання та навички фахівців без зайвої бюрократизації; створювати майданчики для форумів, тренінгів та майстер-класів, де фахівці можуть вивчати трансформаційний досвід, ділитися практиками та напрацюваннями; забезпечувати адаптацію українських освітніх практик до європейських рамок навчання впродовж життя (Lifelong Learning).

На думку Н.Іоанну (N.Ioannou), складність сектору освіти для дорослих безпосередньо впливає на тих, хто в ньому працює, та покладає значну відповідальність на викладачів для дорослих. Тому їхня роль не може залишатися незмінною, оскільки відбувається перехід від більш традиційних ролей до «нових» і багатогранних, які ставлять дорослого учня в центр навчального процесу і вимагають від фасилітатора цілого ряду компетентностей та якостей.

Водночас викладачі для дорослих визнаються найважливішим чинником забезпечення якості в цьому секторі. Їм потрібні спеціалізовані, цілеспрямовані та систематичні програми професійного розвитку, які ґрунтуються на їхніх конкретних потребах, визначають основні компетентності, необхідні для успішної роботи в секторі освіти дорослих, та зосереджуються на якості [7].

М.Патрісіо та А.Осоріо (M.Patricio, A.Osório) зазначають, що андрагог виконує такі ролі: викладач, «наставник», «фасилітатор» та «тренер». До компетентностей андрагога автори відносять такі: заохочувати та мотивувати дорослих і людей похилого віку до навчання протягом усього життя; знаходити шляхи для залучення та взаємодії з людьми похилого віку; підвищувати якість освіти для дорослих; завоювати довіру та дружбу учасників; оцінювати потреби та інтереси дорослих учнів; вловлювати індивідуальні потреби; постійно адаптуватися до різних аудиторій; надавати учням підтримку (особисто та онлайн); опановувати новий матеріал та нові методи; оцінювати результати навчання та досягнення учнів; аналізувати та оцінювати власну роботу та планувати майбутню практику [9].

Становлення професійної компетентності андрагога є інвестиційним процесом для розвитку людського капіталу України. Ефективний фахівець у системі неформальної освіти має поєднувати глибокі знання андрагогіки з проектним мисленням та готовністю до викликів сьогодення. У країнах Західної Європи (зокрема Німеччина, Швеція, Велика Британія) вже з другої половини ХХ століття сформувалася системна підготовка андрагогів. Наприклад, у Німеччині діє розгалужена система підготовки фахівців з освіти дорослих у межах університетських програм (Erwachsenenbildung), з акцентом на теорію, методику та управління освітніми процесами. У Швеції значну роль відіграють народні вищі школи (folk high schools), де андрагоги готуються через практикоорієнтоване навчання та демократичні освітні підходи. Зокрема, у Великій Британії підготовка здійснюється через професійні сертифікації та університетські програми, з орієнтацією на розвиток педагогічної майстерності та оцінювання результатів навчання дорослих.

У звіті «Тенденції у навчанні дорослих» (*Trends in Adult Learning*), опублікований ОЕСР у 2025 році, наголошує, що участь у навчанні дорослих перебуває в стані стагнації, попри його вирішальну роль в адаптації до технологічних та економічних змін. У документі застерігається, що у навчанні, як і раніше, переважають короткострокові програми, орієнтовані на дотримання нормативних вимог, а не на комплексне підвищення кваліфікації. Також підкреслюється потреба у зміні парадигми для подолання стійких бар'єрів для вразливих груп населення [10].

Н.Іоанну (N.Ioannou) зазначає, що формування європейської політики щодо професійного розвитку викладачів для дорослих підтримувалося і продовжує підтримуватися низкою європейських ініціатив, таких як «Відкритий метод координації», який є «м'якою» формою міждержавного формування політики [7]. Андрагоги визнаються найважливішим чинником забезпечення якості у сфері освіти дорослих. Вони потребують спеціалізованих, цілеспрямованих і системних програм професійного розвитку, що ґрунтуються на їхніх професійних потребах, визначають ключові компетентності для ефективної діяльності у сфері освіти дорослих та орієнтуються на забезпечення якості [7].

Зважаючи на праці О.Аніщенко, О.Дубасенюк, Л.Лук'янової, Н.Іоанну (N.Ioannou), М.Патрісіо та А.Осоріо (M.Patricio, A.Osório), Б.Буйскол та ін. (Buiskool et al.) можемо виокремити сучасні тенденції підготовки андрагогів у різних країнах мають спільні риси:

- перехід від суто педагогічної до міждисциплінарної підготовки (психологія дорослого навчання, менеджмент, цифрові технології);
- орієнтація на компетентнісний підхід;

- розвиток неформальної та інформальної освіти;
- активне використання онлайн-навчання.

Таким чином, підготовка андрагогів еволюціонувала від неформального набуття досвіду до системної професійної освіти, однак і сьогодні вона залишається варіативною та залежною від національних освітніх контекстів.

О.Аніщенко зазначає, що «Професійна компетентність андрагога визначається «професійними знаннями і вміннями, ціннісними орієнтаціями, мотивами його діяльності, культурою, що виявляється у мові, стилі спілкування, загальною культурою, здатністю до розвитку свого творчого потенціалу, а також володінням методикою викладання предмету, здатністю взаємодіяти зі студентами, розвиненими професійно значущими особистими якостями» [1, с.24].

Також авторка наголошує, що «Загальнокультурна, андрагогічна, нормативно-правова, діагностична, дидактична, гендерна, комунікативна, рефлексивна, здоров'язбережувальна, інклюзивна, етична, громадянська, управлінська, цифрова компетентності, компетентність педагогічного, соціального та мережевого партнерства є складниками професійної компетентності андрагога» [1, с.27].

О.Самойленко та ін., зазначають, що андрагог повинен володіти спеціальними андрагогічними знаннями, вміннями, методами, технологіями та формами роботи з дорослими для забезпечення якості освітнього процесу [11].

Б.Буйскол та ін. (B.Buiskool et al.) виокремлюють такі компетенції андрагога, як от: бути автономним учнем, що навчається впродовж усього життя; бути комунікатором, командним гравцем та мережевиком; відповідати за подальший розвиток освіти дорослих; бути експертом у певній галузі знань чи практики; вміти застосовувати різні методи, стилі та техніки навчання; бути мотиватором для дорослих учнів; вміти працювати з гетерогенністю та різноманіттям у групах; вміти оцінювати освітні потреби дорослих, проєктувати навчальний процес, фасилітувати навчання, оцінювати результати, консультувати та розробляти навчальні програми; забезпечувати підтримуючі процеси навчання (фінансова відповідальність, управління людьми (HR), загальний менеджмент, зв'язки з громадськістю (PR) та маркетинг, адміністративна підтримка та IT-супровід) [6].

Стаття А.Кониєчної (A.Konieczna), присвячена аналізу професійних траєкторій та підготовки фахівців, які працюють з людьми похилого віку у сфері неформальної освіти зазначає, що професійні траєкторії викладачів виявилися різноманітними, нелінійними та часто сформованими під впливом зовнішніх чинників, випадкових подій або особистого досвіду, а не довгострокового кар'єрного планування» [8].

Сьогодні розвиток неформальної освіти є найбільш динамічним, який передбачає: короткострокові курси та сертифікаційні програми; тренінги, воркшопи, семінари; онлайн-навчання та змішані формати. Наприклад, в Україні функціонують численні тренінгові центри, які пропонують програми професійного розвитку, коучингу, психології, фасилітації, які часто поєднують навчання з практикою, супервізією та професійними спільнотами, що відповідає сучасним андрагогічним підходам.

Серед членів ГС «Українська асоціація освіти дорослих», які виконують функції андрагогів у центрах освіти дорослих, було проведено опитування щодо шляхів отримання компетенцій андрагога в системі неформальної освіти. За результатами опитування було з'ясовано, що становлення професійної компетентності андрагога в системі неформальної освіти відбувається внаслідок самоосвіти 51%, відвідування тренінгів та воркшопів 29%, прослуховування онлайн-курсів, які пропонують громадські об'єднання та центри професійного розвитку 15%, обміну досвідом 5% (рис.1).

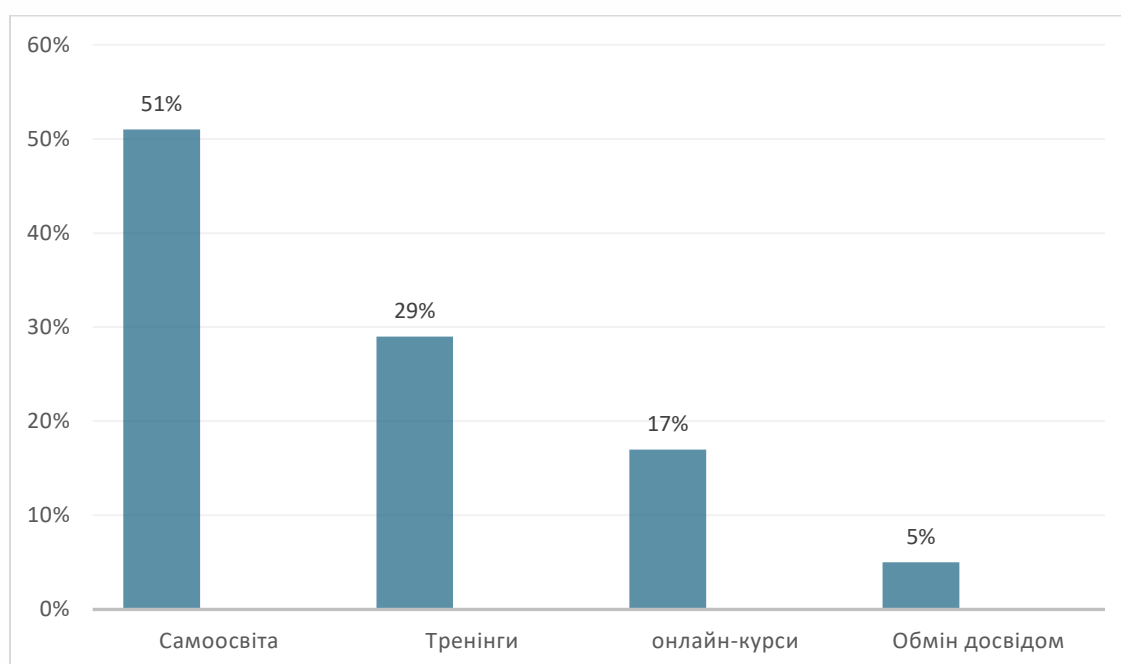

Рис.1. Результати опитування членів ГС «Українська асоціація освіти дорослих», які виконують функції андрагогів, у системі неформальної освіти

Так, чимало педагогів, коли починають працювати в системі неформальної освіти, отримують виклики як працювати з різновіковими дорослими. На початковому етапі викладачі займаються самоосвітою, вивчаючи наявну інформацію як працювати з дорослими. Наступним етапом

є відвідування різних тренінгів, онлайн-курсів, курсів підвищення кваліфікації тощо. Поступово нарощуються необхідні компетентності андрагога, який здатний надавати якісні освітні послуги для дорослих у системі неформальної освіти.

Хоча саме неформальний сектор є носієм інновацій, результати такого навчання часто не визнаються на формальному рівні (при атестації, кар'єрному зростанні тощо). Брак фахівців із сучасними компетентностями (фасилітація, дизайн навчання дорослих, цифрові інструменти) обмежує можливість впровадження передових практик. Сучасні андрагоги не тільки передають знання, а й вивчають досвід тих, хто навчається.

Підготовка андрагогів в Україні не обмежується педагогічною сферою. Вона інтегрує менеджмент і лідерство; психологію та коучинг; комунікаційні та цифрові навички. Попри позитивну динаміку, система підготовки андрагогів в Україні має низку обмежень:

- відсутність єдиного професійного стандарту андрагога;
- фрагментарність і нерівномірна якість програм;
- слабка система визнання результатів неформального навчання;
- залежність від міжнародних проєктів і грантових ініціатив.

Підготовка андрагогів розпорошена між різними провайдерами: університетами, інститутами післядипломної освіти, громадськими організаціями, центрами освіти дорослих, тренінговими центрами. Відсутність координації між ними призводить до дублювання програм, нерівномірної якості та слабкої масштабованості успішних практик.

На локальному рівні (особливо в малих громадах) часто бракує інституційної спроможності підготовки андрагогів: кадрів, інфраструктури, доступу до якісних програм. У результаті навіть ефективні моделі не «доходять» до кінцевого користувача.

Отже, становлення професійної підготовки андрагога у системі неформальної освіти відбувається за рахунок самоосвіти викладача, який працює з дорослими, за рахунок відвідування різних тренінгів, воркшопів, онлайн-курсів, які пропонуються різними освітніми та громадськими організаціями.

Висновки. Отже, неформальна освіта виступає динамічним і ефективним майданчиком професійного зростання, який доповнює формальну систему освіти та забезпечує безперервний розвиток фахівця впродовж життя. Неформальна освіта є гнучким і ефективним майданчиком професійного зростання, який доповнює формальну систему та забезпечує безперервний розвиток фахівця. Вона оперативно реагує на запити ринку праці та суспільні виклики, що є критично важливим для забезпечення стійкості громад.

Підготовка андрагогів еволюціонувала від теоретично-педагогічного підходу до міждисциплінарної моделі. Сучасний фахівець поєднує знання з андрагогіки, психології, проєктного менеджменту та цифрових технологій, виступаючи для дорослих учнів фасилітатором, ментором і лідером.

Результати дослідження підтверджують, що в українських реаліях становлення професійної компетентності андрагога відбувається переважно в умовах неформальної освіти та самоосвіти. Процес інституціоналізації підготовки андрагогів в Україні все ще має фрагментарний характер.

Для ефективної євроінтеграції та розвитку людського капіталу необхідний комплексний підхід, який передбачає нормативне закріплення професійного стандарту, посилення ролі громадських організацій та професійних об'єднань, а також гармонізацію університетських програм із практичними потребами ринку праці.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні моделі розвитку професійної компетентності андрагога в системі неформальної освіти.

Література:

1. Аніщенко О.В. Професійна компетентність андрагога: методичні рекомендації. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2022. 86 с.
2. Васиньова Н., Володавчик В. Проєктна взаємодія закладів вищої освіти та територіальних громад як чинник розвитку soft skills майбутніх фахівців. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 2026, № 86 (1), С.64–77. <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2026.1.5>
3. Дубасенюк О. А. Сучасні моделі професійної підготовки педагогів-андрагогів/ Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи: збірник наукових статей / [колектив авторів]; за ред.Кременя В.Г., Ничкало Н.Г.; укл. Аніщенко О.В., Лук'янова Л.Б. Київ: Знання України, 2018. С.174 - 180 <https://chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/3728/document.pdf>
4. Лук'янова, Л. Б. Підготовка педагогічного персоналу для роботи з дорослими: польський досвід. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 2019. № 1(14). С.12-22. <https://adult-education-journal.com.ua/index.php/aej/article/view/20>
5. Лук'янова, Л. Б. Підготовка педагогічного персоналу для роботи з дорослими: досвід Польщі для України. *Імідж сучасного педагога*. 2018. № 6 (183). С.7–13. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2018-6\(183\)-7-13](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2018-6(183)-7-13)
6. Buiskool, B. J., Broek, S. D., van Lakerveld, J. A., Zarifis, G. K., & Osborne, M. *Key competences for adult learning professionals: Contribution to the development of a reference framework of key competences for adult learning professionals*. Final report. Zoetermeer: Research voor Beleid/European Commission. 2010. P. 185-187. https://chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://as.edu.rs/wp-content/uploads/2025/01/AS_2010-2_11.pdf

7.Ioannou, N. Professional development of adult educators: A European perspective. *International Review of Education*, 2023. № 69. C.379–399. <https://doi.org/10.1007/s11159-023-10014-0>

8.Konieczna, A. *Pathways into the profession of older adult educator in the non-formal education sector*. European Journal for Research on the Education and Learning of Adults. 2025. № 16(3). P. 355–373. <https://doi.org/10.3384/rela.2000-7426.5664Referenc>

9.Maria Raquel Vaz Patrício. António José Osório Skills and competences of adult educators: learning experiences with senior citizens. International Conference Profession alisation of Adult Educators. International and Comparative Perspectives.: Bonn, Germany November 2013. <https://doi:10.13140/RG.2.1.2519.8327>

10.OECD. Trends in Adult Learning. Paris: OECD Publishing, 2025.

11.Samoilenko, O., Dubaseniuk, O., Orosz, I., Levrints, M., Stratan-Artyshkova, T., & Gunko, N. Training an Andragogue as a Specialist in Adult Education. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2020. № 12 (2). P. 237–250. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.2/276>

References:

1. Anishchenko, O. V. (2022). Profesiina kompetentnist andrahoha: metodychni rekomendatsii [Professional competence of an andragogue: Guidelines]. Ivan Ziazuiun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the NAES of Ukraine. [in Ukrainian].

2. Vasynova, N., & Volodavchyk, V. (2026). Proektna vzaiemodiia zakladiv vyshchoi osvity ta terytorialnykh hromad yak chynnyk rozvytku soft skills maibutnykh fakhivtsiv [Project-based interaction of higher education institutions and territorial communities as a factor in the development of future specialists' soft skills]. Continuing Professional Education: Theory and Practice, 86(1), 64–77. <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2026.1.5> [in Ukrainian].

3. Dubaseniuk, O. A. (2018). Suchasni modeli profesiinoi pidhotovky pedahohiv-andrahohiv [Modern models of professional training of educators-andragogues]. In V. H. Kremen & N. H. Nychkalo (Eds.), *Kontseptualni zasady rozvytku osvity doroslykh: svitovyi dosvid, ukraïnski realii i perspektyvy: zbirnyk naukovykh statei* (pp. 174–180). Znannia Ukrainy. <https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/3728/document.pdf> [in Ukrainian].

4. Lukianova, L. B. (2019). Pidhotovka pedahohichnoho personalu dlia roboty z doroslymy: polskyi dosvid [Training of pedagogical staff for working with adults: Polish experience]. *Adult Education: Theory, Experience, Prospects*, 1(14), 12–22. <https://adult-education-journal.com.ua/index.php/aej/article/view/20> [in Ukrainian].

5. Lukianova, L. B. (2018). Pidhotovka pedahohichnoho personalu dlia roboty z doroslymy: dosvid Polshchi dlia Ukrainy [Training of pedagogical staff for working with adults: The experience of Poland for Ukraine]. *Image of the Modern Pedagogue*, 6(183), 7–13. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2018-6\(183\)-7-13](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2018-6(183)-7-13) [in Ukrainian].

6.Buiskool, B. J., Broek, S. D., van Lakerveld, J. A., Zarifis, G. K., & Osborne, M. *Key competences for adult learning professionals: Contribution to the development of a reference framework of key competences for adult learning professionals*. Final report. Zoetermeer: Research voor Beleid/European Commission. 2010. P. 185-187. [https:// chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://as.edu.rs/wp-content/uploads/2025/01/AS_2010-2_11.pdf](https://chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://as.edu.rs/wp-content/uploads/2025/01/AS_2010-2_11.pdf) [in English].

7.Ioannou, N. Professional development of adult educators: A European perspective. *International Review of Education*, 2023. № 69. C.379–399. <https://doi.org/10.1007/s11159-023-10014-0> [in English].

8.Konieczna, A. *Pathways into the profession of older adult educator in the non-formal education sector*. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*. 2025. № 16(3). P. 355–373. <https://doi.org/10.3384/rela.2000-7426.5664Referenc> [in English].

9.Maria Raquel Vaz Patrício. António José Osório Skills and competences of adult educators: learning experiences with senior citizens. *International Conference Professionalisation of Adult Educators. International and Comparative Perspectives.*: Bonn, Germany November 2013. <https://doi:10.13140/RG.2.1.2519.8327> [in English].

10.OECD. *Trends in Adult Learning*. Paris: OECD Publishing, 2025. [in English].

11.Samoilenko, O., Dubaseniuk, O., Orosz, I., Levrints, M., Stratan-Artyshkova, T., & Gunko, N. Training an Andragogue as a Specialist in Adult Education. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2020. № 12 (2). P. 237–250. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.2/276> [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 11.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.05.2026